

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve **Harry (Chaim) Schimmel'in** anısına adanan cömert sponsorlukları için **Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle**. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, alta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi **Anna**'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Bear

Azınlık Hakları

Tora'nın en çarpıcı özelliklerinden biri, *ger*, yani yabancıya yönelik sevgiye ve onun ihtiyaçları hakkında uyanık olma gereğine yaptığı vurgudur:

Yabancıya zulmetme. Ne de olsa siz bir yabancının ruh halini bilirsiniz; çünkü Mısır'da [siz de] birer yabancıydınız.

Şemot 23:9

Zira Tanrı'nız A-Şem - [tüm] güçlerin Tanrısı ve [tüm] efendilerin Efendisi O'dur - [kimseye] iltimas etmeyen ve rüşvet almayan, Büyük, Kudretli ve Heybetli Tanrı'dır. Yetim ve dulun davasını savunur, yabancıyı sever, ona ekme ve giysi verir. [Siz de] yabancıyı sevmelisiniz, zira [siz de] Mısır Ülkesi'nde birer yabancıydınız.

Devarim 10:17-19

Hahamlarımız Tora'nın bize, akranımızı sevmeyi sadece bir kez, yabancıyı sevmeyi ise otuz altı kez emrettiğine işaret etmişlerdir (Baba Metsia 59b).

"Yabancı" teriminin tanımı nedir? Bu terimin, doğuştan Yahudi

olmayan birini tarif ettiği açıktır. Örneğin, Kenaan Ülkesi'nin önceki sakinlerinden birini belirtiyor olabilir. Mısır'dan Bene Yisrael ile birlikte çıkmış olan "karışık kalabalığa" mensup biri söz konusu olabilir. Güvenlik veya geçim arayışıyla ülkeye gelmiş bir yabancıyı kastediyor olabilir.

Bu olasılıkların hangisi söz konusu olursa olsun, Tora'da, Bene Yisrael'in yabancıya yönelik tutumuna müthiş bir önem atfedilmiştir. Bene Yisrael'in, sürgün ve eziyet konusunda Mısır'daki kendi tecrübelerinden öğrenmiş olmaları gereken ders buydu. Geçmişte kendileri de birer yabancıydı. Baskı görmüşlerdi. Bu nedenle "bir yabancının ruh halini" bilmekteydiler. Bir zamanlar kendilerine çektirilen sıkıntıları başkalarına çektirmemeleri gerekiyordu.

Hahamlarımız *ger* sözcüğünün iki farklı anlama gelebileceği görüşündedirler. Bunlardan biri *ger tsedek*, yani Yahudiliğin tüm emir ve yükümlülüklerini üstlenerek Yahudiliğe geçmiş biridir. Diğeri ise *ger toşav*, yani Yisrael'in inancını bütünüyle benimsememiş, ama belli kurallara uymak kaydıyla Erets Yisrael'de

yaşayan "yabancı mukim"dir. Bear peraşası, bu sınıftaki insanların haklarını açıklamaktadır. Özellikle:

Kardeşin düşünleşir, senin yakınındayken [maddi] bocalamaya girerse, onu desteklemelisin - [hem onu, hem de bir] Ger [Tsedek] veya [Ger] Toşavı - ki seninle yaşayabilsin.

Vayikra 25:35

Başka bir deyişle bir yabancı mukimi destekleme ve geçindirme yükümlülüğümüz vardır. Bu kişi yalnızca Kutsal Topraklar'da yaşama değil, onun refahının sağladıklarından pay alma hakkına da sahiptir. Bunun, Hahamlarımızın, "barış yolları" gibi prensipleri formüle ederek Yahudilerin *tsedaka* verme ve ilgi gösterme görevlerini Yahudiler kadar Yahudi olmayanları da kapsayacak şekilde genişletmelerinden çok önce de var olan ve gerçekten de çok eskilere dayanan bir kanun olduğunu hatırlayın.

Bir *ger toşav* tam olarak kime denir? Talmud'da üç görüş vardır. Rabi Meir'e göre, putlara tapmamayı üstlenmiş bir kişi söz konusudur. Hahamlara göre *ger toşav*, Noah'ın soyuna verilmiş, yani tüm insanlığı bağlayan yedi emri gözetme taahhüdünde bulunmuş biridir. Daha katı olan üçüncü bir görüşe göre, Tora'nın, tek bir emri - *şehita* işlemiyle öldürülmemiş bir hayvanın etini yeme yasağı - haricindeki tüm emirlerini uygulamayı üstlenmiş birinden bahsedilmektedir (*Avoda Zara 64b*). Kanun Hahamların görüşüne göredir. Dolayısıyla bir *ger toşav*, Erets Yisrael'de yaşayan ve herkesi bağlayan yedi Noah kanununu kabul etmiş, Yahudi olmayan biridir.

Dolayısıyla, *ger toşav* kanunu, azınlık haklarının günümüze kadar ulaşmış en eski formlarından biridir. Rambam'a göre, Erets Yisrael'deki Yahudilerin, *ger toşav*ların kendi aralarındaki anlaşmazlıklarını - veya Yahudilerle aralarında baş gösteren anlaşmazlıkları - Noah kanununun hükümlerine göre çözüme kavuşturacak mahkemeler tesis etmek şeklinde bir yükümlülükleri vardır. Rambam şöyle ekler:

"Kişi, *ger toşav*lara, Yahudi bir kardeşine göstereceği saygı ve şefkatin aynıyla davranmalıdır."

İlhot Melahim 10:12

Bununla, daha sonraları Hahamlarımız tarafından tesis edilen "barış yolları" ilkesi arasındaki fark, barış yollarının, Yahudi olmayanlar için, inançlarından veya dini uygulamalarından bağımsız olarak da geçerli olmasıdır. Barış yolları ilkesi, Yahudilerin, Yahudi olmayanların baskın olduğu tek tanrıcı olmayan bir ortamda azınlık oldukları bir döneme dayanır. "Barış yolları" esas olarak, günümüzde, çeşitli etnik gruplardan oluşan ve çok farklı kültürlerin bir araya geldiği bir toplumda iyi toplum ve aktif vatandaşlık ilişkileri olarak adlandırabileceğimiz pragmatik kurallardır. *Ger toşav* kanunu ise daha derine iner. Pragmatizme değil, Yahudiliğin dini bir prensibine dayanır. Tora'ya göre, Yahudi bir toplumda ve Yahudilerin ülkesinde birçok vatandaşlık hakkına sahip olmak için bir kişinin Yahudi olması şart değildir. Basitçe ahlaki bir yaşam sürmesi yeterlidir.

Tanah'taki kısa bir anlatım bunu çok güçlü bir şekilde tasvir eder. Kral David, Rambam'a göre bir *ger toşav* olan Hiti Uriya'nın eşi Bat Seva'ya âşık olur ve onunla

ilişkiye girer. Bat Şeva hamile kalır. Bu sırada Uriya, Yisrael ordusunda görev yapan bir asker olarak evinden uzaktadır.

Uriya'nın uzun bir süre sonra eve geleceğinden, eşinin hamile olduğunu ve dolayısıyla görünüşte zina ettiğini anlayacağından ve bunun sorumlusunun kral olduğunu keşfedeceğinden endişelenen David, Uriya'nın savaştan erken dönmesini sağlar. Bahane olarak, savaşın nasıl gittiğini öğrenmek istediğini söyler. Sonra Uriya'ya, savaş meydanına dönmeden önce evine gidip eşiyile birlikte olmasını söyler. Bu şekilde Uriya, daha sonra geri gelip karısının hamile olduğunu gördüğünde çocuğun babasının kendisi olduğunu düşünecektir. Ancak plan başarısızlığa uğrar. Olaylar şöyle gelişir:

Uriya kendisine geldiğinde David ona [komutan] Yoav'ın nasıl olduğunu, askerlerin nasıl olduğunu ve savaşın nasıl gittiğini sordu. Sonra David, Uriya'ya "Evine in ve ayaklarını yıka" dedi. Böylece Uriya saraydan ayrıldı ve kraldan bir armağan onun ardından gönderildi. Ama Uriya, efendisinin tüm kullarıyla birlikte sarayın girişinde uyudu ve evine inmedi.

David'e "Uriya eve gitmedi" diye bildirildi. Bunun

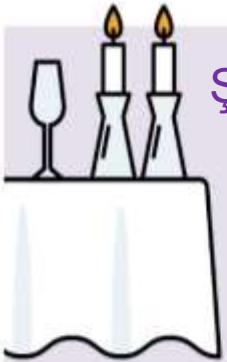
üzerine Uriya'ya "Yoldan gelmedin mi? Niçin evine gitmedin?" dedi.

Uriya, David'e "Sandık ve Yisrael ve Yeuda çadırlarda kalıyorlar ve komutanım Yoav ve efendimin adamları kırdı ve evime gidip yiyip içer ve eşimle yatarım? Hayatın üzerine yemin ederim ki böyle bir şey yapmayacağım!" dedi.

Şemuel II 11:6-11

Uriya'nın, şahsen Yahudi olmamasına rağmen Yahudi halkına olan mutlak sadakati, orduya katılmayıp Yerusalayim'de kalan, bunun üstüne başka bir adamın eşiyile ilişkiye giren Kral David'in davranışıyla büyük bir tezat oluşturmaktadır. Tanah'ın, bir ger toşavın ahlaki kahraman, Yisrael'in en büyük kralı David'inse kabahatli taraf olduğu böylesi bir hikâyeyi anlatabiliyor olmasının ta kendisi, Yahudiliğin ödünsüz ahlak anlayışı konusunda bize çok söylemektedir.

Azınlık hakları, özgür ve adil bir toplum için en iyi testtir. Bu haklar, Moşe'nin döneminden beri Tanrı'nın, Erets Yisrael'de yaratmamızı istediği türden bir toplum vizyonunun merkezi bir parçası olmuştur. Dolayısıyla bunları günümüzde de ciddiye almamız hayati önem taşımaktadır.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Tanah'ta bir "ger"e yönelik örnek bir davranışa başka nerede rastlamaktayız?
2. David ve Uriya'nın hikâyesinin ortaya koyduğu tezadı düşünün: Sizce bu, David'in ahlaki kusurlarını ve Uriya'nın ahlaklı kişiliğini görmemize neden yardımcı olmaktadır?
3. Günümüzde, Yahudi halkını savunan ve onların hakları için öne çıkan Yahudi olmayan insanlara verebileceğiniz örnekler var mı?

